

3

ΒΙΒΛΙΟΦΗΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

3

ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ Χ. ΜΑΓΓΙΝΑ

ΔΙΔΑΚΤΟΡΟΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

Ο ΠΛΑΤΩΝΙΚΟΣ ΦΑΙΔΡΟΣ ΚΑΙ Η ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΘΕΟΔΩΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

A-1

AΘHNAI 1948

E.Y. Ams K.T. II
IQANNINA 2006

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΒΕΤΤΙΚΗΣ ΕΠΙΧΑΙΡΗΣΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΕΤΣΙΟΥ	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΠΙΧΑΙΡΗΣΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΕΤΣΙΟΥ	ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ	ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
	ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ	ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	Σελ.	5—6
Α' Ή ἔκδοσις τοῦ Φαίδρου	»	7—10
Β' Τὸ περιεχόμενον τοῦ ἔργου καὶ παντοῖαι ἀνακρίβειαι	»	10—15
Γ' Παρανοήσεις καὶ παρερμηνείαι	»	15—28
Δ' Πλημμελή καὶ παράδοξα. Δυσνόητα καὶ ἀδιανόητα .	»	28—35
ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ ΟΛΙΓΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΑ	»	35—37

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τὰ ἐπιστημονικὰ ἔργα, τὰ προερχόμενα ἐκ λογίων ἀνδρῶν καὶ μάλιστα καθηγητῶν Πάνεπιστημίου, εἶναι εὐλογον νὰ ἀσκῶι μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τὴν σύγχρονον διανόησιν. Εἶναι δὲ ἡ ἐπίδρασις τοσούτῳ εὐεργετικωτέρα, δισ ἀξιολογώτερον εἶναι τὸ περιεχόμενον τοῦ ἔργου. Καὶ τὸ ἐναντίον δ' εἶναι φυσικὸν νὰ συμβαίνῃ, ἐάν ποτε τὸ περιεχόμενον τοῦ βιβλίου τύχῃ νὰ εἶναι ἀπρόσφορον ἢ παραπλανητικόν ἢ καινῶν δαιμονίων εἰσηγητικόν.

Τὰ εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν σχολείων προοριζόμενα βιβλία ὑποβάλλονται, ώς γνωστόν, ὑπὸ τῆς πολιτείας εἰς κρίσιν, γινομένην ὑπὸ εἰδικῶν ἐπιτροπειῶν, καὶ ἀν εύρεθροιν ἀκατάλληλα, ἀπορρίπτονται. Τὰ συγγράμματα δημοσίων διδασκάλων εἰς οὐδένα κρατικὸν ἢ ἐπίσημον ἔλεγχον ὑπόκεινται, ἀλλὰ παραδίδονται εὐθὺς καὶ ἀνευ προηγουμένης κρίσεως εἰς τὰς χεῖράς τῶν φοιτητῶν καὶ τῶν ἀλλῶν φιλαναγγνωστῶν. Εἶναι ἄρα ἀνάγκη νὰ ἐλέγχωνται ταῦτα ἀνεπιοήμως ὑπὸ τῶν διπωσδήποτε δυναμένων καὶ ἐπαΐστων, οἵτινες νὰ ὑποδεικνύωσι τὰς ἐλλείψεις καὶ καθιστῶσι τοὺς ἀναγνώστας προσεκτικούς, ὅστε νὰ μὴ παρασύρωνται ὑπὸ πλημμελῶν θεωριῶν καὶ μὴ δίδωσι πίστιν εἰς σφαλερά διδάγματα. Καὶ ἀληθεύει μὲν δτι τοιαῦτα βιβλία εύτυχῳ παρ' ἡμῖν σπανίως ἀναφαίνονται καὶ δτι τὰ ἐκάστοτε ἐκδιδόμενα εἶναι συνήθως κατάλληλα καὶ ἐπωφελῇ εἰς τοὺς ἀναγνώστας. Ἀτυχῷ δημοσίῳ ἐγένετο ἐπ' ἐσχάτων τοῦ κανόνος τούτου ἐπανειλημμένως ἔξαίρεσις. Οὕτω πρὸ ἐνὸς ἔτους ἔξεδόθη ὑπὸ τοῦ κ. Ἰω. Θεοδωρακοπούλου τὸ «Σύστημα φιλοσοφικῆς ἡθικῆς», ὅπερ περιέχει παράδοξα διδάγματα καὶ ἀνατρεπτικά θεωρήματα. Διότι, καθ' ἀβλέπει δ ἀναγνώστης καὶ ώς συντόμως ἔδειξεν δ ἐπικριτής, ἀποκρούει τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς καὶ τὴν προσωπικότητα τοῦ Θεοῦ, ἀρνεῖται τὴν τάξιν καὶ ἀρμονίαν τοῦ κόσμου καὶ παράγει πάντα ἐκ τῆς συγειδήσεως, ἐκ τοῦ Ἔγω. Ἀρνεῖται δηλαδὴ καὶ ἀπεμπολεῖ (παρανοῶν καὶ διαστρέφων δλοσχερῶς τὰ πράγματα) δσα ἡ ἔνδοξος ἡμῖν φιλοσοφία, ἡ φιλοσοφία ἡ Ἑλληνική, ἔδιδαξε καὶ δσα δ ὕστερον ἐπιφανεῖς χριστιανισμός, ἐπικυρῶν καὶ συμπληρῶν ἐκείνην, ἐκήρυξεν εἰς τὸν κόσμον, ώς σωτήρια διδάγματα, συγεκτικά καὶ προβιβαστικά τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Ὁπόσον πλημμελεῖς καὶ διάστροφοι ἀλλ' ἄμα καὶ ἐπιβλαβεῖς καὶ κοινωνικῶς ὀλέθριαι εἶναι αἱ τοιαῦται κακοδιδασκαλίαι, μόλις εἶναι ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν.

Ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως ἔξεδόθη δλίγῳ ὕστερον εἰς δγκώδη τόμον δ Φαῖδρος τοῦ Πλάτωνος. Τοῦ βιβλίου τούτου θὰ ἐπιχειρήσωμεν ἐν τοῖς ἔξι σύντομον κρίσιν, ἵνα φανῆ κατὰ τόσον εἶναι ώφέλιμον καὶ ἀν διδάσκει πράγματα ἀκριβῆ καὶ ἐπιστημονικῶς ἔγκυρα¹.

¹ "Ἄς σημειωθῆ ἐνταῦθα δτι εἰς τὴν κρίσιν ταῦτην προβαίνω δρμώμενος οὐχι βεβαίως ἐκ δυσμενοῦς διαθέσεως πρὸς τὸν ἐκδότην, ἀλλὰ δουλεύων εἰς τὴν ἐπι-

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

θυμίαν νὰ συντελέσω εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς ἐπιστημονικῆς ζωῆς ἐν Ἑλλάδι διὰ τῆς συζητήσεως σοβαρῶν ἐπιστημονικῶν προβλημάτων, οἵτις κατὰ τὰς τελευταίας τούλαχιστον δεκαετίας ἔξελιπε σχεδὸν παντελῆς, παραχωρήσασα τὴν θέσιν αὐτῆς εἰς τὰς προσωπικὰς καὶ ἐν τοῖς πλείστοις περὶ ἀνάξια παντὸς λόγου ζητήματα διαμάχας τῶν συγχρόνων «λογοτεχνῶν».

Ἡ ἔλλειψις σοβαρᾶς ἐπιστημονικῆς κριτικῆς ἐν Ἑλλάδι εἶναι δμολογουμένοις προϊόν πνευματικῆς παρακμῆς καὶ γέννημα πνευματικῆς καταπόσεως καὶ ἀδιαφορία—δεῖγμα καὶ αὕτη πνευματικῆς κοπώσεως—πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν πρόοδον. Ἡ ἐπιστημονικὴ ζωὴ τούναντίον προάγεται μόνον, δταν τὰ ἐκδιδόμενα ἐπιστημονικά ἐρ ο προκαλῶσι τὸ διαφέρον καὶ ὑπεγείρωσιν εἰς τοὺς ἀναγγόστας τὴν διάθεσιν νὰ μετάσχωσιν ἐν τοι μέτρῳ αὐτῆς.

E.P. PETSIOS, 2006
ΙΩΑΝΝΙΝΑ

Α. Η ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΟΥ ΦΑΙΔΡΟΥ

Η έκδοσις τῶν ἐνδόξων ἡμῶν συγγραφέων, γινομένη μετὰ σχολίων καὶ ἔρμηνευμάτων διασταφούντων τὸ κείμενον, εἶναι ἔργον προφανῶς ὀφέλιμον καὶ δι' ἡμᾶς τοὺς "Ἐλληνας αὐτόχρημα ἐθνικόν. Εἶναι δὲ λυπηρὸν ὅτι τὸ τοιοῦτον ἔργον τῶν παλαιιτέρων ἡμῶν πολλῶν καὶ ἐπιφανῶν φιλολόγων διέκοψεν διάνατος τοῦ ἀειώνιοτου καθηγητοῦ Γ. Μιστράλου, οὗτος δὲ ἐξαίρετος σοφίᾳ καὶ χαλκέντερος φιλοπονίᾳ παρέδοσαν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους καὶ ἄλλα παντοῖα συγγράμματα καὶ δλόκληρον «Βιβλιοθήκην 'Ἐλλήνων συγγραφέων». Συνεχιστής τοῦ ἔργου ἐκείνου μέχρι σήμερον τούλαχιστον οὖδεις ἀνεφάνῃ. Τοιαύτη εἶναι, δος μὴ ἀφελεν, ἡ σπάνις τῶν ἀξίων τοῦ δνόματος φιλολόγων ἐν τῇ συγχρόνῳ γενεᾷ. "Οσα δὲ ἐπ' ἐσχάτων ἐξεδόθησαν εἶναι ἀσήμαντα, ἡ τίνος ἡ ἐλαχίστου λόγου ἀξία. Φιλότιμον μέν τινα ἀλλ' ἀσθενῆ μόνον ἀπόπειραν ἐπεχειρησεν διακαρίτης Ἰω. Συκουτρῆς διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ πλατωνικοῦ Συμπόσιου. Νέος ἐκείνος καὶ φιλόπονος, ἀλλ' ἀτυχῶς ἀγαν πολυπράγμων καὶ περὶ ποικίλα ἀεὶ περισπώμενος, παρέχων δμως καὶ οὔτως ἀγαθὰς ἐλπίδας περὶ μελλούσης εὐδοκιμήσεως, ἥτο εἰσέτι ἀωρος, ὥστε νὰ διεξαγάγῃ τὸ ἔργον μεθ' δσης ἐπέβαλλεν ἐπιτυχίας ἡ σοβαρότης τοῦ ἐγχειρήματος καὶ ἡ ἐπίσημος ἐντολή. Τὸ θεμελιώδες δὲ καὶ ἡκιστα συγγνωστὸν σφάλμα αὐτοῦ ἥτο τὸ τῆς ἐκλογῆς. Εἶναι ἀληθὲς δὲ διάδοχος τοῦ ἐπιφανεῖς φιλόλογοι καὶ ἀμα εὐδόκιμοι πλατωνικοί, οἱ ἀοιδιμοί Γ. Μιστριώτης καὶ Σπυρ. Μωραΐτης, ἐξέδοσαν πολλοὺς ἐκ τῶν διαλόγων τοῦ Πλάτωνος. Κατέλιπον δμως οὐκ ὀλίγους ἀνεκδότους, ἡ δὲ συμπλήρωσις τοῦ ἔργου ἐκείνων κατελείφθη εἰς τοὺς νεωτέρους δια εὐγενής καὶ πολύτιμος κληρονομία. Τοιοῦτος κληρονόμος καὶ συνεχιστής τῆς λαμπρᾶς παραδόσεως οὖδεις—ἐπαναλαμβάνω—εἰσέτι ἀνεφάνη, διότι ἡ καθ' ἡμᾶς γενεὰ πάσχει πλὴν ἄλλων καὶ φιλολογικὴν στείρωσιν.

Εὐθὺς ἐν τῇ ἀναλήψει τοῦ ἔργου δι Συκουτρῆς ἡστόχησε προτιμήσας ἀδιστάκτως τὸ Συμπόσιον ἡ περὶ ἔρωτος. Βεβαίως τὸ περιεχόμενον τούτου εἶναι φιλοσοφικὸν καὶ μεστὸν ὑψηλῶν ἐννοιῶν ἄλλù συγχρόνως συνυφαίνεται μετὺ περιγραφῆς ἐρώτων καὶ παιδεραστιῶν, ὥστε νὰ ἀποβαίνῃ ἀκατάλληλος εἰς τὴν μόρφωσιν νέων. "Ο εἰρημένος δηλαδὴ διάλογος, δος καὶ δ Φαιδρος, εἶναι μὲν πολλαχῶς ἀξιόλογοι ἀλλ' ἡκιστα ἐπιτήδειοι πρός διδασκαλίαν καὶ μόρφωσιν διότι εἶναι εὔκολον νὰ ἔξαψωσιν ἐπικινδύνως τὴν φαντασίαν τῶν νέων καὶ νὰ παρασύρωσι τοὺς μὴ ἔχοντας τὴν πρέπουσαν πνευματικὴν ὁριμότητα. "Ἐν τοῖς διαλόγοις τούτοις ὑπάρχουσι φιλοσοφικὰ ἀνθη καὶ εὐώδη ρόδα, κατὰ τὴν ὁραίαν εἰκόνα Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασσέως, ἀλλ' εἶναι ταῦτα περιπετεγμένα ἐντὸς ἀκανθῶν καὶ τριβόλων, ὑπὸ τῶν διόπτων κινδυνεύει νὰ αἴματωθῇ δ νέος καὶ πνευματικῶς ἀωρος, δταν ἐπιχειρήσῃ νὰ δρέψῃ ἐκεῖνα. Δὲν λέγω τὸ παράπαν δτι οἱ περὶ διάλογος πρέπει νὰ παραμελῶνται καὶ νὰ μὴ μελετῶνται, δτι πρέπει νὰ ἀπορρίπτωνται δια ἀχρηστοι. Πόρρω ἀπέχω ἀπὸ τοιαύτης γνώμης θὰ ἥτο δὲ πολὺ μωρὸς ἡ ἀμαθὴς δ μὴ ἀναγνωρίζων τὴν φιλοσοφικὴν ἀξίαν καὶ

λογοτεχνικὴν χάριν τῶν πλατωνικῶν τούτων ἔργων. Λέγω μόνον δτὶ ταῦτα ἐνεκα τοῦ Ἰσχιροῦ ἐρωτικοῦ τῶν χαρακτῆρος πρέπει νὰ μὴ χρησιμοποιῶνται ὡς ἡ ἀρχὴ τῆς ἔργασίας πρὸς διδασκαλίαν τῆς πλατωνικῆς φιλοσοφίας· δτὶ πρέπει μὲν οἱ νέοι νὰ εἰσάγωνται καὶ δὴ καὶ πρωῖμως εἰς τὴν ὑπέροχον ταύτην φιλοσοφίαν, ἀλλὰ τοῦτο οὔτε διὰ τοῦ Συμποσίου νὰ ἐπιζητήται οὔτε, πολλῷ ἥπτον, διὰ τοῦ Φαίδρου. Ὁ Ισχυρίζομαι ἐπαναλαμβάνων δτὶ ἡ διδασκαλία αὐτῶν εἶναι ἀντιπαιδαγωγικὴ καὶ ἀποβάίνει κατ' ἔξοχὴν ἐπικίνδυνος εἰς τὴν νεότητα. Οἱ τὸ πρᾶγμα τοῦτο ἀρνούμενοι οὐ εἶναι ὅλως ἄγευστοι τῶν στοιχείων τῆς παιδαγωγίας οὐ τυφλούμενοι ὑπὸ τοῦ ἀκράτου «σνομπισμοῦ» καὶ προθυμούμενοι νὰ φαίνωνται δῆθεν «μοντέρνοι» μετ' ἐλαφρᾶς συνειδήσεως ἐπιχειροῦσι νὰ διαθρύπτωσι καὶ ὑπεγείρωσι τὰ ταπεινότατα τῶν ἀνθρωπίνων συναισθημάτων¹. Καὶ τῷ διντὶ ποῖον καὶ πόσον πνευματικὸν κίνδυνον δὲν κινδυνεύει ὁ νέος καὶ φιλοσοφικῶς ἀπρόσι, δταν ἀναγνώσκῃ τὸν Φαίδρον; δταν παρακολουθῇ τὸν ἐν αὐτῷ ἀναπτυσσόμενον περὶ ἔρωτος καὶ παιδεραστίας ταπεινὸν καὶ φαῦλον λόγον τοῦ Λυσίου; ἀκόμη καὶ δταν ἐφεξῆς διεξέρχηται τὸν πρῶτον λόγον τοῦ Σωκράτους, τὸν περιέχοντα τοιαῦτα, περὶ ὧν καὶ αὐτὸς ὁ λέγων, ὁ σοφὸς καὶ σεμνὸς γέρων, διιολογεῖ ὡς ἐν προοιμίῳ δτὶ συναισθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ καλύψῃ τὸ πρόσωπον ὑπὸ τῆς αἰσχύνης· «Ἐγ καὶ νομεῖ με νοσεῖν ὃ δοῦμεν, τὸν δὲ τάχιστα διαδοὺμενον τὸν λόγον καὶ μὴ μηδὲ ποιῶμεν αὐτὸν» (237a). Πόση πνευματικὴ ὠρμότης δὲν ἀπαιτεῖται, δινα μὴ παρασυρθῇ ὁ ἀναγνώστης ὑπὸ τῶν ἐρωτικῶν εἰκόνων καὶ ἀποφεύγων τὰς ἐπικινδύνους ἀκάνθας δυνηθῆναι νὰ συλλέξῃ τὰ εὔσομα ἀνθητὰ τῆς πλατωνικῆς φιλοσοφίας; Ἀλλὰ πόσοι ἀρά γε νέοι κέκτηνται τὴν πνευματικὴν ταύτην ὠρμότητα;

Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα δὲν ἀνελογίσθησαν δυστυχῶς οἱ προβάντες εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ Συμποσίου καὶ τοῦ Φαίδρου. Ἡ δὲ γενομένη ὑπὸ τῶν ἐπαΐσθιτων ἀποδοκιμασία τοῦ ἔκδότου τοῦ Συμποσίου δὲν ἐχρησίμευσεν ὡς μάθημα. Διότι τὸ ἔργον τοῦ μακαρίτου Συκουτρῆ προυθυμήθη νὰ συνεχίσῃ ὁ Θεοδωρακόπουλος καὶ ἔξεδωκε τὸν ἀσυγκρίτως ἐπικινδυνωδέστερον διάλογον «Φαίδρον». Θὰ ἦτο δμως εἰς ὑπερβολὴν ἀδικος ἀν τις ἀτετόλμα παραβολὴν τῶν ἔργων τούτων, διότι θὰ ἐπεχείρει νὰ συγκρίνῃ ἀσύγκριτα καὶ πάντῃ διάφορα πράγματα. Ο Συκουτρῆς ἦτο παρὰ τὰς ἀτελείας αὐτοῦ φιλόλογος, παρεσκευασμένος ἀπὸ πολλοῦ καὶ διὰ πολλῶν ἐνδελεχῶν μελετῶν, δυνάμενος ἀρά νὰ κατανοῇ καὶ ἐρμηνεύῃ τὰ ἀρχαῖα κείμενα. Καὶ περιέπεσε μὲν εἰς τινα σφάλματα, διο ἀ καὶ ὑλέγχθη ὑπὸ εἰδικῶν ἐπιστημόνων καὶ μάλιστα τοῦ μακαρίτου καθηγητοῦ Πεζοπούλου, τὰ σφάλματα δμως ἐκείνου ἦσαν κατὰ τὸ πλεῖστον μικρὰ πλημμελήματα, οὐχὶ δεινὰ καὶ ἀσύγγνωστα φιλολογικὰ ἀμαρτήματα. Εἰς τοιαῦτα ἐνέχεται βεβαίως μόνος καὶ μοναδικὸς εἰς τὸ εἶδός του ὁ νέος ἔκδότης τοῦ Φαίδρου, ἀν ἐπιτρέπεται νὰ δημοσιεύῃ οὕτω. Λέγομεν δὲ τοῦτο ἀδιστάκτως. Διότι 1ον) παρέχει τὸ κείμενον ἀνευ κριτικοῦ ὑπομνήματος ἢ κριτικῶν παρατηρήσεων, διότι ἡτο φυσικόν, διότι τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι ἔδιον μόνον ἀνδρῶν φιλολόγων. Ο Θεοδωρακόπουλος παρέλαβεν ἔτοιμον τὸ κείμενον τοῦ νεωτέρου ἔκδότου, τοῦ Γάλλου Robin, καὶ μετέγραψεν ἀμετάβλητον, χωρὶς καν νὰ μημονεύῃ τὸ δημοτικόν. 2ον) Ως ἐρμηνευτικὰ απομειώματα ἔχει μόνον σχόλια τινα τοῦ Ερμείου καὶ ὅλιγας

¹ Οὐκ δλίγοι φρονοῦσιν δτὶ οἱ μετ' ἐλαφρᾶς συνειδήσεως ἀναλαμβάνοντες τοιφιλαρεσκείας καὶ ίδιωφελείας ἐλαυνόμενοι ἐπιθυμοῦσι μὲν νὰ φαίνωνται εἰς τοὺς πολλοὺς ἀρεστοῖς καὶ νὰ θαυμάζωνται, ἀποβλέπουσι δὲ ἀφ' ἐτέρου εἰς τὴν εύρεῖαν διάδοσιν καὶ κυκλοφορίαν τοιούτων ἔργων, ἀτινα δικην μυθιστορημάτων ἀναγινώτων δέν, ἀπέχει πιθανῶς τῆς ἀληθείας.

παρατηρήσεις, δις παραλαμβάνει ἐκ τοῦ K. Ritter, οὗ τὴν μετάφρασιν καὶ τὰ σχόλια ἔχει ὡς μόνον βιόθημα. "Άλλους παλαιοτέρους καὶ νεωτέρους ἐκδότας δὲν γινώσκει. Λησμονεῖ δὲ ἢ δὲν βλέπει πρᾶγμα καταφανές, διτι διεπιλατωνικὸς Ἐρμείας πολλὰ μὲν λέγει περιττὰ ἢ ἀκαίρα, πολλὰ δὲ ἀλληγορικὰ ἢ καὶ πλημμελῆ¹. Καὶ διμως τὰ τοιαῦτα παρατηρήματα παραλαμβάνει ἀκρίτως καὶ ἐπαναλαμβάνει παραλείπων ἄλλα σπουδαῖα δσα παρέχουσιν ἀφίσονα παλαιοὶ καὶ νεώτεροι ἐκδόται. Ζον) δπερ καὶ σπουδαιώτερον, μεταφράζει ἢ παραφράζει οὐχὶ πράγματι τὸ πλατωνικὸν κείμενον ἀλλὰ τὴν φράσιν, ἢν ἔχει ὡς μόνην καὶ ἀχώριστον δόδηγόν. Καὶ διμως, παρὰ τὴν δουλικὴν προσήλωσιν εἰς τὸν γερμανικὸν «τυφλοσύρτην» διαπράττει τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα σφάλματα καὶ παρερμηνεύματα οἷα καὶ δσα οὐδὲ εἰς πρωτοετὴ φοιτητὴν ἢ μαθητὴν ἐπιτρέπονται. Εἰς τὰς ἐλλείψεις δὲ ταῦτας πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ αὕτη, ἢ οὐχὶ διιγώτερον ἀξιόλογος. "Αν καὶ εἶναι δηλαδή, ὡς καὶ ἀνωτέρῳ εἴπον, δουλικῶς προσηλωμένος εἰς τὰ παρατηρήματα καὶ τὰς ἐρμηνείας ἄλλων καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκθέτει ἔνα διδάγματα, διμιος ἀποφεύγει συστηματικῶς νὰ παραπέμψῃ εἰς αὐτοὺς ἢ νὰ κάμη ἀπλῆν ἔστι τούτων μνείαν, καταλείπων οὔτως εἰς τὸν ἀναγνώστην ἔργον ἐπαγγείστατον καὶ ἐπίπονον, νὰ ἰχνεύῃ τὴν πηγήν, ἐξ ἣν αὐτὸς ἐκάστοτε ἤντλησεν. "Οτι δσα ἐνταῦθα λέγω δὲν εἶναι ὑπερβολὴ ἄλλο ἀπλῆ καὶ ωχρὸν εἰκὼν τῆς πραγματικότητος, θὰ διολογήσῃ, πιστεύω, δι λόγιος ἀναγνώστης, ἐὰν μόνον θελήσῃ νὰ παρακολουθήσῃ μετὰ προσοχῆς τὰ ἐπόμενα καὶ μάλιστα τὸ κεφάλαιον Γ τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὰς παρανοήσεις καὶ παρερμηνείας.

Πρὸς διμως εἰσέλθω εἰς τὸ κύριον θέμα, δις μοι ἐπιτραπῇ νὰ εἴπω; κατά τινα ὅχληράν ἄλλο ἀπαραίτητον παρέκβασιν, διλίγας λέξεις περὶ τῆς γλώσσης τοῦ κρινομένου ἔργου. "Η γλώσσα τοῦ νέου ἐκδότου (δις δινομασθῇ οὔτω κατ' ἐπείκειαν) εἶναι φανταστικὴ καὶ ἀνύπαρκτος, ἢν δημιουργεῖ κατὰ τὴν μέθοδον τὴν ὑποδειχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἀλήστου μνήμης Μελαχροινοῦ. Παραθέτομεν κατωτέρῳ δις διείγματα διλίγας λέξεις ἀτόφυα (σελ. 180), αἰσθησιακὸς (σ. 53, 83), ἢ αἰσθησιακότητα (σ. 56), ἀναλόγισμα δυνάμεων (31), γύρωθε (19, 23), ἀξιστύνη, αἰδωσύνη (192, 193), καθαρωσύνη (13, 46), τεχνώσύνη (17, 38, 92 κἄ.), αὐτοκαταξίωση (13), ἢ ἔχθρητα (3), εἰδὶ (94, 99, 100 κἄ.), εὐδαιμονισμένο (26), εὐδαιμόνισμα (29, 175), ἵδωματα (2, 30, 35 κἄ.), θεάζοματα, νὰ θεάσθῃ (11, 12, 18 κἄ.), ἢ θέαση (60, 115, 130 κἄ.), καταφύγι (347), δυναμερός, δυναμερή μορφή, δυναμερὸ στῆθος (25, 26), καταμεσήμερα καὶ κατακαλόκαιρα (17, 23, 45) καταμεσημερίς (94), λογοτεχνίτες καὶ μικροτεχνίτες (20), εὐτυχισμός (25), προβληματισμός (204) σύδετα (3, 100, 150 κἄ.), μεγαλυνάρι (10, 25, 68), μεγαλυνάρι τοῦ ἔρωτος, λιοπῦρι (23, 25) 45), καταράχι (161, 162), πυρωμός (94), γήτεψαν (101), κατὰ θανάτον (103), χαροκόπι (δις μετάφρασις τοῦ «θοίνη») σ. 154, συνοδίτισσα (167), μεσοδρομίς (35), συντυχία (τὸ συντυχία γίνεται, φαίνεται, εὐγόητον, ἀν μεταβληθῇ εἰς «συντυχία»), ἀμορφωσιά (39, 78), θεοζαλία (σ. 347), φωτοσυρμή (36), θρασεμένη (67), κτλ. κτλ.

Παρὰ τὰς τοιαῦτας παρακεκομμένας λέξεις ἀπαντῶσι παραδόξως ἄλλαι τῆς ἀκρας καθαρευούσης ἀμφιπλευροι (σ. 28), ἀναβαθμοὶ (38, 164), ἀναστήματα (36), βακχεία (81); ἑσμὸς (21), νὰ ποιήσῃ (42), περίτεχνος (47), ἐπίπνοια (119), τελετουργεῖ (173), ἔτι δὲ πλὴν ἄλλων καὶ τὸ διμηρικὸν ἴμερος (114) κἄ. Πῶς διμως

¹ Περὶ τοῦ πράγματος θὰ ήδύνατό τις νὰ εἴπῃ πάμπολλα.

δύνανται τόσον διάφορα γλωσσικῶς στοιχεῖα νὰ συναρμόζωνται καὶ συνυπάρχωσιν ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ συγγράμματι, τοῦτο εἶναι ἵσως δυνατὸν νὰ ἔξηγήσῃ μόνον ἡ γλωσσικὴ ἀναρχία, ὥφετος δεσπόζεται ὁ Θεοδωρακόπουλος.

Λέγεται ἡ Ἀθηναϊκὴ (46, 53, 85 κἄ.)· ἀλλὰ τότε διατὶ δχι καὶ ὁ Πλάτων αἱρεῖται; Δὲν λείπουσι καὶ ἀλλαγαὶ τῶν γενῶν (ἐντίχισιν σ. 157), τὸ πλούτος (25), ὡς καὶ τοῦ τόνου (τοῦ θύρσου, 163) ¹.

Δὲν λείπουσι καὶ ἀφόρητοι ἔξενισμοί· «εἶναι ὁ Φαιδρός, ὃπου κορυφώνεται . . .» (24), «εἶναι ὁ Ἀλκιβιάδης ποὺ ἔρχεται» (40), «γιορτάζομεν τὴν παρουσίαν» (18), «πανηγυρίζομεν τὴν κατάκτησην» (146, 163), «ἔορτάζει τὴν ἀνάστασην» (148) κτλ. Περὶ δὲ τῆς ἐκφράσεως καὶ σαφηνείας θὺλασσαὶ δέοντα ἐν τοῖς ἔξησι.

Β. ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΚΑΙ ΠΑΝΤΟΙΑΙ ΑΝΑΚΡΙΒΕΙΑΙ

Τοῦ κειμένου καὶ τῆς μεταφράσεως προηγεῖται μακρά, εἰς ὑπερβολὴν μακρά, εἰσαγωγή, συγκειμένη ἐκ πολλῶν κεφαλαίων. Τὸ πρῶτον (σ. 1—12) ἐπιγράφεται: «Ἡ ψυχὴ καὶ ἡ πολιτεία» ὡς προπαρασκευὴ εἰς τὸν Φαιδρόν. Ἔνταῦθα λέγονται πολλὰ περὶ τῆς πολιτείας καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τῶν μερῶν αὐτῆς, ἵδια δὲ τῆς ἐπιθυμίας, ἥτις ὅδηγει εἰς τὸν ἔρωτα. Δυστυχῶς ἡ ποικίλη θλη, ἀτάκτως ριττομένη, ἐμφανίζει σειρὰν νοημάτων, μεταξὺ τῶν ὅποιων δὲν ὑπάρχει ἐσωτερικὴ συνάφεια καὶ λογικὴ ἀκολουθία. Μάτην δέ τις ἀναζητεῖ σαφῆ ἀναπτυξιν τῆς σχέσεως τῆς ψυχῆς πρὸς τὴν πολιτείαν καὶ δὴ καὶ τὴν ἔξαρσιν τῆς ἀναλογίας τῶν τριῶν μερῶν τῆς ψυχῆς πρὸς τὰς τριττὰς ἥδονάς καὶ πρὸς τὰς ἐν τῇ πολιτείᾳ κρατούσας τρεῖς τάξεις ἀνθρώπων. Ἀλλὰ τὸ κεφάλαιον τοῦτο περιέχει καὶ ἴστορικὰς ἀνακριβείας. Οὕτως ἐν τῇ σελίδᾳ 1 λέγεται ὅτι «Ἀπὸ τὸ ἀνοιγμα τῆς Ἀκαδημείας, ὅποτε ὁ Πλάτων ἔγραψε τὸν «Γοργία» ὡς τώρα ὅπου ἡ «Πολιτεία» εἶναι συντετελεσμένη, πέρασαν περίπου δέκα πέντε χρόνια». Ἀλλ' ὁ μὲν «Γοργίας» συνετάχθη πιθανώτατα ὀλίγον χρόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους, ὅτε δὲ οὐ πιθανόν εἴη τὸν Μεγάρων, ὃπου εἶχε μεταβῆ παρὰ τὸν Εὐκλείδην· ἡ δὲ Ἀκαδήμεια ἰδρύθη πάντως μετὰ τὴν ἐκ Σικελίας ἐπιστροφὴν τοῦ φιλοσόφου, γενομένην τῷ 388 π. Χ., ἰδρύθη δηλαδὴ κατὰ τὸ 387 π. Χ. ἡ ὀλίγῳ ὕστερον. «Ωστε τὰ δύο ταῦτα γεγονότα (ἡ συγγραφὴ τοῦ Γοργίου καὶ τὸ ἀνοιγμα τῆς Ἀκαδημείας) δὲν εἶναι σύγχρονα, ἀλλ' ἀπέχουσιν ἀλλήλων πολλὰ ἔτη. Ἡ δὲ «Πολιτεία» ἀφετέρου συνετάχθη περὶ τὸ 359 π. Χ., κατ' ἀκολουθίαν «ἀπὸ τὸ ἀνοιγμα τῆς Ἀκαδημείας ὡς τώρα, ὃπου ἡ πολιτεία εἶναι συντετελεσμένη» δὲν «πέρασαν περίπου δέκα πέντε χρόνια» ἀλλὰ περίπου διπλάσια αὐτῶν. Ἐν συνεχείᾳ δὲ λέγεται ὅτι «οἱ διάλογοι «Μενέξενος», «Ἐνθύδημος», «Μένων», «Κρατύλος», «Συμπόσιον» καὶ «Φαίδων» χωρίζουν τὴν «Πολιτεία» ἀπὸ τὸν «Γοργία». Ἀλλ' οὔτε πάντες οἱ ἐνταῦθα ἀνήκοντες διάλογοι μνημονεύονται, οὔτε κατὰ τὴν προσήκουσαν τάξιν ἀναγράφονται. Ἐπειτα δὲ ἀναφέρεται ἡ «Πολιτεία» γενικῶς, ἐνῷ πράγματι διαχρίνονται χρονικῶς δύο μέρη αὐτῆς, ἥτοι τὸ πρῶτον βιβλίον τὸ λεγόμενον ἀπὸ τοῦ χυριωτέρου μετὰ τὸν Σωκράτη προσώπου «Θρασύμαχος», τὸ συνταχθὲν παλαιότερον τῶν ἀλλοι, καὶ τὰ λοιπὰ (βιβλ. 2—10), τὰ συνταχθέντα ὕστερον.

¹ Θύρσος εἶναι ἡ διὰ φύλλων ἀμπέλου καὶ κισσοῦ ἐστεμμένη ράβδος. Μνήκρατους οἱ ἔορτασται τοῦ Βάκχου.

Εἰς τὸ δεύτερον κεφάλαιον (σ. 12—24), ἐπιγραφόμενον «Ο Φαῖδρος καὶ τὸ θέμα του», ἐκτίθεται ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὸ περιεχόμενον τοῦ διαλόγου καὶ καθορίζεται ἡ διάρθρωσις αὐτοῦ. Καλῶς δὲ παρατηρεῖ ὁ συγγραφεὺς ὅτι τὰ δύο μέρη τοῦ διαλόγου δὲν στεροῦνται ἐνότητος, ἀν ληφθῇ πρὸ ὄφθαλμῶν ἡ εὐρυτέρα ἔννοια τοῦ λόγου. Κάλλιον δμως θὰ ἀνέπτυσσε τὸ περὶ ἐνότητος ζήτημα, ἀν ἐλάμβανεν ὑπὸ δψιν δσα σχετικὰ λέγει ὁ Ἐρμείας ("Ἐκδ. Ast σ. 62 εξ.) καὶ ἐκ τῶν νεωτέρων ὁ Wilamowitz (Platon 1,487). Ἀλλὰ δὲν εἰσέρχεται, ὡς ὕφειλεν, εἰς τὸ ζήτημα τῆς χρονολογήσεως τοῦ διαλόγου, ὅπερ προκύπτει καὶ προκαλεῖ εὑρυτάτας συζητήσεις (Susemihl, Stallbaum, Hermann, Bury, Lustolowski, Immerisch, Natorp, Räder κ.ἄ.π.). Εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστὴ ἡ διαμάχη τῶν πλατωνιστῶν περὶ τὴν χρονολόγησιν τῶν διαλόγων καὶ ἵδια τοῦ Φαῖδρου, προσφυῶς δὲ ὁ Usener παρετήρησεν ὅτι ἐκ τῆς χρονολογήσεως τούτου ἔξαρτάται «ἡ εἰκὼν τῆς ἴστορίας τοῦ φιλοσόφου» καὶ ὅτι τὸ ζήτημα εἶναι τόσον σπουδαῖον, ὃτε νὰ καθίσταται γνώσιμα χαρακτηριστικόν, ὅπερ χωρίζει τὰς δμάδας τῶν πλατωνιστῶν. Ὁ Schleiermacher κατὰ πρῶτον ἐκ τῶν νεωτέρων ισχυρίσθη ὅτι ὁ Πλάτων συνέγραψε τὸν Φαῖδρον πρῶτον ἐκ πάντων τῶν διαλόγων. Ἡδη δμως πρὸ πολλοῦ ὁ Ὄλυμπιόδωρος ἐν ὑπομνήματι εἰς τὸν πρῶτον¹ Ἀλκιβιάδην εἶπεν ὅτι «πρῶτος ὁ Φαῖδρος διάλογος τῷ Πλάτωνι γέγραπται». Καὶ ἄλλοι δέ τινες πρὸ αὐτοῦ εἶπον, ὅτι ὁ Φαῖδρος συνεγράφη πρῶτος. Δὲν ἀπεμακρύνθη δὲ πολὺ ὁ Ast ἐκλαβὼν τὸν Φαῖδρον ὡς δεύτερον ἔργον τοῦ φιλοσόφου, γραφὲν ὅτε ὁ Πλάτων ἥτο μόλις εἴκοσιν ἔτῶν. Ἔγγὺς τούτων ἔστησαν ἄλλοι τε καὶ ὁ Brandis καὶ ὁ Ribbing. Ἀλλὰ λόγοι περιεχομένου ἀναιροῦσι τὴν τοιαύτην γνώμην. Ἀλλοι δέ, ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον ὅδὸν πορευόμενοι, ισχυρίζονται ὅτι ὁ Φαῖδρος εἶναι γεροντικὸν ἔργον τοῦ φιλοσόφου. Οὗτῳ κατὰ τὸν Wilamowitz² ὁ διάλογος οὗτος συνεγράφη μετὰ τὸ Συμπόσιον καὶ τὴν Πολιτείαν. Τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχει ἐκ τῶν νεωτάτων καὶ ὁ Robin, ὁ γνωστὸς ἐκδότης τοῦ Φαῖδρου. Δὲν δυνάμεθα γὰρ εἰσέλθωμεν ἐνταῦθα εἰς τὸ πολυθρύλητον τοῦτο ζήτημα, ἀλλ᾽ ἀπλῶς παρατηροῦμεν ὅτι πλὴν ἄλλων ἡ δροσερότης ἡ χαρακτηρίζουσα τὸν διάλογον τοῦτον, ἡ ποίησις καὶ ἡ φαντασία, ἀτιναὶ διαποτίζουσι δαψιλῶς καὶ ἀφθόνως αὐτόν, δὲν μαρτυροῦσι τὸ παράπαν γῆρας τοῦ συγγραφέως. Ὁ Räder (Platons philosophische Entwicklung, σ. 245 εξ., 279) θεωρεῖ τὸν Φαῖδρον ὡς συγγραφέντα μετὰ τὸ 380. Πιθανώτερον ἴσως εἶναι νὰ τάξωμεν αὐτὸν κατὸ δῆλη πρότερον καὶ νὰ θεωρήσωμεν μετὰ τοῦ Stallbaum, τοῦ Hermann, τοῦ Pohlenz ὡς εἰσιτήριον λόγον. ἡ πρόγραμμα ὑποτυπωθὲν κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἰδρυμείσης³ Ἀκαδημείας⁴. Ἡ λεγομένη γλωσσικὴ στατιστική, ἣν τινες ἐπικαλοῦνται κατὰ τὴν χρονολόγησιν, ὑπερτιμᾶται ὑπεράγαν οὐδὲ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀσφαλὲς τεκμήριον, εἶναι δὲ λίαν εὔστοχα ἵσα περὶ ταύτης λέγει ὁ ἀοίδιμος Σπ. Μωραΐτης ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ εἰς τὸν Πλάτωνα.

"Οτε ἥρξατο τὸ ἔργον τῆς Ἀκαδημείας, ὁ Πλάτων ἥτο ὄριμος καὶ κατὰ τὴν ἥλικαν καὶ κατὰ τὴν φιλοσοφίαν εἶχεν ἥδη ἐν νῷ τὸ διάγραμμα τῆς φιλοσοφίας του, ὁ δὲ Φαῖδρος παρέχει ὡς ἐν σπέρματι τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐν τοῖς μετέπειτα διαλόγοις ἀναπτυχθέντος φιλοσοφήματος. Τοῦτο δέχεται, εἰ καὶ ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως, ὁ Robin παρατηρῶν χαρακτηριστικῶς ὅτι ὁ Φαῖδρος εἶναι «ἐπιτομὴ τοῦ ὅλου (raccourci de l' ensemble) καὶ «περιέχει πολλὰ τοῦ παρελθόντος καὶ συγχρόνως προλέγει καὶ καθορίζει τὸ μέλλον»⁵. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι διὰ τοῦ

¹ Platon 1,455.

² "Ως «πρόγραμμα» τῆς πλατωνικῆς φιλοσοφίας ἔχαρακτήρισε τὸν Φαῖδρον πρῶτος ὁ Schleiermacher ἀλλ᾽ ὑπέλαβεν αὐτόν, ὡς ἥδη εἶπον, ὡς τὸ πρῶτον ἔργον τοῦ Γιλάτωνος.

³ Phèdre VI καὶ VII.

«Φαίδρου» παρέσχεν δὲ Πλάτων τὸ διάγραμμα τῆς ὅλης φιλοσοφίας του καὶ νῦν τὸ πρῶτον διδάσκει τὴν περὶ ίδεῶν θεωρίαν¹. Ὅπως δὲν ἔχῃ, τὸ ζήτημα τῆς χρονολογήσεως τοῦ Φαίδρου εἶναι σπουδαιότατον καὶ πρέπει νὰ ἀπασχολήσῃ πολὺ τὸν διατρίβοντα περὶ τὸν Πλάτωνα καὶ δὴ καὶ τὸν ἐπιχειροῦντα νὰ ἔρμηνεύσῃ τὸν Φαίδρον. Τοῦτο ἐπραξει καὶ δὲ μνημονευθεὶς Robin. Ἐάλλος δὲ οὐδέποτες ἔκδότης ἀρκεῖται εἰς δλίγας μόνον λέξεις δογματικῶς πως ἀποφαίνεται (ἀκολουθῶν εἰς ἄλλους) δὲ τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι τῆς γεροντικῆς ἡλικίας τοῦ φιλοσόφου. δὲ τὸ Πλάτων ἔγραψεν αὐτὸς «σὲ ἡλικία ἔξηντα περίπου χρόνων» (σ. 18) ή ἄλλως «περίπου ἔξηντα χρόνων» (σ. 22) ή «ἔξηντα ἐτῶν» (σ. 23). Ἐάλλος δὲς παραδεχθῶμεν ὃς ἀληθὲς τὸ δογματικῶς καὶ ἀνευ ἀποδείξεως ὑπὸ τοῦ συγγραφέως λεγόμενον. Καὶ ἔρωτῶντεν ἀφοῦ παραδέχεται μετ' ἄλλων δὲ τὸ Φαίδρος εἶναι ἔργον τῆς γεροντικῆς ἡλικίας τοῦ Πλάτωνος, τότε πῶς λέγει δὲν εἶναι ἔργον τῆς ἀκμῆς; («ἄριμο σῆμεῖο ἀκμῆς» σ. 23). Τὰ ἔξηκοντα λοιπὸν ἔτη εἶναι ἡλικία ἀκμῆς; Πάντες γινώσκουσιν δὲν ἡ περὶ τὰ 40 ἔτη ἡλικία ἀποτελεῖ τὴν ἀκμὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ἀν δὲ τὰ ἔξηκοντα ἔτη εἶναι ἔτη ἀκμῆς ή καὶ ποιμένος («δὲ Φαίδρος εἶναι ἔργο τῆς ἀριμῆς ἡλικίας τοῦ Πλάτωνος» σ. 28) τότε πότε ἀρχεται τὸ γῆρας; Μήπως ἀπὸ τοῦ ἔκατοντοῦ ἔτους;!

Τὸ τρίτον κεφάλαιον (σ. 24—39) ἐπιγράφεται «Ο Πλάτων τοῦ Φαίδρου». Τὸ περιεχόμενον δμως αὐτοῦ δὲν δικαιολογεῖ τὴν ἐπιγραφήν. Διότι περιέχει πολλὰ τὰ σύμμεικτα ζητήματα· δικαιαμβάνει περὶ τοῦ προσώπου τοῦ Σωκράτους, περὶ τοῦ ἔρωτος, περὶ τοῦ διαλόγου Φαίδρου καὶ τῶν θεμελιωδῶν ἐννοιῶν καὶ ἀρετῶν αὐτοῦ, περὶ τοῦ πλατωνικοῦ Σωκράτους καὶ τῶν διαφόρων μορφῶν αὐτοῦ. Ὁλγα δὲ μόνον ἀφορῶν εἰς τὸν Πλάτωνα. Η ποικίλη λοιπὸν ὕλη τοῦ κεφαλαίου, ἐπιστεφομένη δι' ὅλιγων μόνον εἰς τὸν φιλόσοφον τοῦτον ἀναφερομένων παρατηρήσεων, δὲν δικαιολογοῦσι τὴν ρηθεῖσαν ἐπιγραφὴν τοῦ κεφαλαίου. Ενταῦθα δὲς σημειωθῆ καὶ τοῦτο, δὲν δσα λέγονται περὶ τῶν λογοτεχνῶν ἀρετῶν τοῦ Φαίδρου, ἐπρεπε νὰ κυρωθῶσι διὰ παραδειγμάτων καὶ νὰ μὴ προβάλλωνται γενικῶς καὶ διορίστως ὑπὸ μορφὴν δόγματος.

Τὸ τέταρτον κεφάλαιον (σ. 39—45) παρέχει σκιαγραφίαν τῶν ἐν τῷ Φαίδρῳ διαλεγομένων προσώπων. Ἐπιφέρονται δὲ καὶ ὅλιγα τινὰ περὶ τοῦ Λυσίου, διότι «μὲ τὴν τέχνην του δὲ Πλάτων παρουσιάζει στὸ βάθος τοῦ διαλόγου ὃς τρίτο πρόσωπο, δίχως δὲν αναγνώστης νὰ τὸ καταλάβῃ» (σ. 40). Λησμονεῖται δμως δὲ τὸ «στὸ βάθος τοῦ διαλόγου» παρουσιάζεται δχι μόνον τρίτον πρόσωπον δὲ Λυσίας, ἄλλα καὶ τέταρτον, δὲ Ίσοκράτης, ἐκεῖνος μὲν ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ διαλόγου, οὔτος δὲ ἐν τῷ τέλει. Διὰ τοῦτο ἐπρεπε καὶ περὶ τούτου νὰ γίνῃ λόγος, ὃς γίνεται προσηκόντως διὰ μακρῶν ὑπὸ τοῦ Robin (σ. XXII—XXVI), δστις εὐλόγως παρατηρεῖ δὲ τὸ δεύτερος, δὲ Ίσοκράτης, εἶναι «μορφὴ ἐπικρατεστέρα» (une figure prépondérante).

Ἐν τοῖς ἐπομένοις κεφαλαίοις γίνεται ἀνάλυσις τοῦ Φαίδρου. Αὕτη δμως εἶναι σχοινοτενῆς καὶ ἀπέραντος ἐπαναλαμβάνουσα ἐν πολλοῖς τὸ περιεχόμενον τοῦ διαλόγου. ἐπανέρχεται πολλάκις εἰς αὐτὰ πολυλογῶν καὶ παλιλλογῶν κατὰ τρόπον ἀφόρητον καὶ ἐκτρέπεται εἰς ἄλλοτρα τοῦ προκειμένου θέματος. Δὲν εί-

¹ Εἶναι εὔστοχος ἡ παρατήρησις τοῦ Natorp (Platos Ideenlehre², σ. 62), καθίην «δὲ Φαίδρος προηγήθη τοῦ Κρατύλου, τοῦ Φαίδωνος, τοῦ Συμποσίου καὶ τῆς Πολιτείας». Μαρτυρεῖ ἡ Εκφρασις ἡ ἐν τῷ Φαίδρῳ (247c) «τολμητέον γὰρ οὖν τὸ γε ἀληθές εἰπεῖν, ἄλλως τε καὶ περὶ ἀληθείας λέγονται» (δὲ λόγος ἐνταῦθα περὶ τοῦ ὑπερουραγίου τόπου).

ναι δὲ καὶ παρανοήσεων ἀπηλλαγμένη. Οὗτος ἐν σελ. 63 λέγεται «ὅ Σωκράτης ἔδω καὶ παῖς εἰ καὶ σπουδαιολογεῖ καὶ εἰρωνεύεται καὶ σοβαρεύεται». Τὸ ἀληθὲς δῆμως εἶναι ὅτι ἐνταῦθα ὁ Σωκράτης παῖς εἰ καὶ εἰρωνεύεται μόνον, δὲν σπουδαιολογεῖ οὐδὲ σοβαρολογεῖ. Ὁλίγῳ δὲ ἀνωτέρῳ λέγεται ὅτι «ὅ Σωκράτης μὲ δῆμον εἴπε ἔκαμε μιὰ σοβαρὴ προειδοποίηση γιὰ ὅλα δῆμα μέλλουν νὰ γίνουν». Ἀλλ ὡδὲν ἕχνος προειδοποίησεως ὑπάρχει. Ποῦ ὁ Θεοδωρακόπουλος βλέπει τὴν «μιὰ σοβαρὴ προειδοποίηση»;

Ἐν σελ. 67 λέγεται «Εἶναι χαρακτηριστικὸν, ὅτι ὁ Πλάτων ὑστερᾷ ἀπὸ τὴν αριτικὴν ποὺ ἀσκεῖ στὴν «Πολιτεία» ἐναντίον τῶν ποιητῶν, ἀναφέρεται ἔδω στὴ σοφία τῶν μεγάλων λυρικῶν». Ἀλλ ἀυτῇ ἀκριβῶς ήταν ἀντίφασις, εἰς ᾧ τὰ περιέπιπτεν ὁ Πλάτων λέγων ἐν Φαιδρῷ μετ' ἐπαίνων περὶ τῶν ποιητῶν, ἀφοῦ ἐν τῇ Πολιτείᾳ εἰχεν ἥδη ἐπικρίνει τὴν ποίησιν καὶ τοὺς ποιητάς, ήτοι αὐτῇ ἀντίφασις δὲν ἥρκει νὰ διδάξῃ τὸν Θεοδωρακ. περὶ τῆς χρονικῆς σχέσεως τῶν διαλόγων τούτων πρὸς ἄλλήλους; Προσέτι δὲ τὰ λεγόμενα ἐν Φαιδρῷ 235bc, ὅτι πλὴν μόνου τοῦ Λυσίου, ὡς νομίζει ὁ Φαιδρος, ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι πρὸς αὐτοῦ «παλαιοὶ καὶ σοφοὶ ἀνδρεῖς τε καὶ γυναικεῖς περὶ αὐτῶν (περὶ τοῦ ἔρωτος) εἰρηκότες καὶ γεγραφότες» ὡς ή «καλὴ» Σαπφὼ καὶ ὁ «σοφὸς» Ἀνακρέων καὶ ἄλλοι τινὲς συγγραφεῖς, καὶ τὰ ἀντίθετα τούτοις ἐν Συμποσ. 177ac ὅτι «Ἐρωτα δὲ μηδένα πω ἀνθρώπων τετολμηκέναι εἰς ταυτὴν τὴν ἡμέραν ἀξίως ὑμνῆσαι» δὲν παρέχουσι στερεὸν ἔδιμφος πρὸς καθορισμὸν τῆς χρονικῆς ἀλληλουχίας τῶν διαλόγων τούτων;

Ἐν σελ. 98 ἐμφανίζεται ὁ Πλάτων ὃς πανθεῖστής, διότι παρίσταται ὡς παραδεχόμενος ὅτι «ἡ ψυχὴ (τοῦ ἀνθρώπου) ἔρχεται ἀπὸ τὴν μεγάλη ψυχὴ τοῦ παντὸς, τοῦ σύμπαντος» !!...!!

Ἐν σελ. 104 ὁ δεύτερος λόγος τοῦ Σωκράτους παρίσταται ὡς «καινούργιος δεύτερος μῆνος» καὶ ἔξαιρεται «ὅ μεγάλος μῆνος περὶ ψυχῆς, ἔρωτος καὶ ἴδεας». «Ωστε δῆμα λέγει ὁ θεῖος φιλόσοφος περὶ ψυχῆς, ἴδεας καὶ ἔρωτος εἶναι «μῆνος»! Μῆνος εἶναι διὰ τὸν νέον ἐκδότην τοῦ «Φαιδρου» (ἥστις θέλει μὲν νὰ θεωρῆται πλατωνικὸς ἀλλ ἀρνεῖται τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς) οὐχὶ δῆμος καὶ διὰ τὸν Πλάτωνα. Οὗτος ποιεῖ πᾶν τούναντίον δῆμα εἶπεν ὁ Φαιδρος καὶ δῆμα ὁ Σωκράτης, χαρακτηρίζει ὡς «λόγους» (244a). Μῆνός τις βεβαίως εἶναι ή ἀρματοδομία τῶν ψυχῶν, ἀλλ ὅτι λέγονται περὶ τῆς οὐσίας καὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, περὶ τῆς οὐσίας τοῦ ἔρωτος καὶ τῶν ἴδεων, δὲν εἶναι — πολλοῦ γε καὶ δεῖ — δὲν εἶναι «μῆνος» ἀλλ ἡ σοβαρὰ γνώμη καὶ ἐνδόμυχος πεποίθησις τοῦ φιλοσύφου. Ἄς προστεθῆ ὅτι ἐν 246a, ὅπου παραπεμπόμεθα ὑπὸ τοῦ Θεοδωρακοπούλου, δὲν λέγεται ὅτι «ὅ μῆνος εἶναι ἓνα εἶδωλο τῆς ἀλήθειας». Οὖδε εἶναι ὁρθὸν ὅτι «ὅ μῆνος θὰ λύσῃ τὸ Σωκράτη ἀπὸ τὸ ἀμάρτημά του». Οὐχὶ ὁ μῆνος (ποῖος μῆνος;) ἀλλ ἡ παλινφδία θὰ καθάρῃ τὸν Σωκράτη ἀπὸ τῆς διαπραχθείσης ἀμαρτίας εἰς τὸν ἔρωτα. Ωσαύτως ἐσφαλμένα εἶναι δῆμα λέγονται ἐν σελ. 106 περὶ «μεγάλου μένθου» καὶ τῶν τοιούτων.

Σελ. 105 ἔξ. «Ἄλλως τε τὴν παλινφδία ὁ Σωκράτης τὴν ἀποδίδει τῷρα στὸ δαιμόνιό του». Ταῦτα εἶναι παρανόησις καὶ διαστροφὴ τῶν πραγμάτων. Διότι τὴν παλινφδίαν, τουτέστι τὸ περιεχόμενον αὐτῆς, δὲν ἀποδίδει ὁ Σωκράτης εἰς τὸ δαιμόνιον ἀλλὰ λέγει μόνον ὅτι τὸ δαιμόνιον διεκώλυσεν αὐτὸν νὰ ἀπέλθῃ, ποὶν «ὦς ἡμαρτηκὼς εἰς τὸ θεῖον» καθαρίζῃ. Τὸ δαιμόνιον δηλαδὴ ἐπέβιλεν εἰς τὸν Σωκράτη νὰ μείνῃ καὶ μόνος νὰ εἴπῃ τὸν δεύτερον λόγον δὲν ἐνέπνευσεν,

ώς νομίζει δ Θεοδωρακόπουλος, τὸ περιεχόμενον τοῦ λόγου ἀλλ᾽ εἶναι ξένον αὐτοῦ, καὶ εὐλόγως, ἀφοῦ ἐνήργει, ως γνωστόν, ἀρνητικῶς μόνον καὶ οὐχὶ θετικῶς. Καὶ τὰ ἐφεξῆς λεγόμενα εἶναι συνέχεια τῆς παρανοήσεως ταύτης. Ἐνταῦθα δὲ ἐκδότης περιέπεσεν εἰς σύγχυσιν διαφόρων πραγμάτων, «μανίας» καὶ «δαιμονίου». Δὲν ἔνόησεν δτὶ ἔτερον ἐκάτερον· ή θεία μανία ἐν επινευσεις τὸν δεύτερον λόγον, τὸ δὲ δαιμόνιον δὲν ἐπέτρεψεν εἰς τὸν Σωκράτην ἀπέλθη, ποὺν εἶπη αὐτόν. Αὕτη εἶναι ή παρανοηθεῖσα ἀλήθεια.

Σελ. 118 «Ἡ ίδεα τοῦ ἀγαθοῦ δὲν εἶναι προσιτὴ στὴν αὐστηρὴ ἐπιστήμη. Ἡ διάνοια καὶ δ νοῦς ἀγορίγουν μόνον τὸ δρόμο πρὸς αὐτήν, πρὸς τὸ ἀνώτατο ἀγαθό, ἀλλ᾽ ή ψυχὴ πρέπει μὲν ἄλλον, ἐσωτερικώτατο τρόπο νὰ τὴν συλλάβῃ». Ἐν ἄλλοις λόγοις τὴν ἀληθῆ οὐσίαν δὲν συλλαμβάνει δ νοῦς ἀλλ᾽ ή θεία ἐπίπνοια. Κατωτέρω δ^ο ὅμως (σ. 119) λέγονται τὰ ἐναντία πρέπει, λέγει, τις «ἀπὸ τὴν ἀπλῆ ἐπίπνοιαν νὰ καταλήξῃ καὶ στὴν κατακάθαιρη θέα τῆς οὐσίας» καὶ ὀλίγῳ κατωτέρῳ «ἡ ἐπιστήμη, δηλαδὴ δ καθαιρός νοῦς, ἔχει τὴν ἀπόλυτην θέα τῆς ἀληθείας». «Ωστε δ νοῦς ἀδυνατεῖ νὰ συλλάβῃ τὴν ἀληθείαν καὶ πάλιν δ αὐτὸς νοῦς «ἔχει τὴν ἀπόλυτην θέα τῆς ἀληθείας»!! (Καὶ ὅμως ὑποτίθεται δτὶ οἱ καθηγηταὶ τῆς φιλοσοφίας γινώσκουσι τὸν θεμελιώδη νόμον τῆς ἀντιφάσεως, ἀφοῦ ὅφείλουσι νὰ διδάσκωσι Λογικήν). «Οτι δ νοῦς συλλαμβάνει τὸ Ἀπόλυτον, τὸ δυντως δν, διδάσκει δ φιλόσοφος πολλαχῶς καὶ μάλιστα δι^ο μν λέγει διαρρήδην ἐν τῷ Τιμαίῳ (28a) «τὸ μὲν δὴ νοήσει μετὰ λόγου περιληπτόν, ἀεὶ κατὰ ταῦτα δν».

Ἐν σελ. 122 ὑποβάλλονται εἰς τὸν Πλάτωνα γνῶμαι περὶ γλώσσης. Ἄλλὰ τὰ γραφόμενα εἶναι τόσον ἀκριβῆ, δσον καὶ ή αὐτόνθι παραπομπή, καὶ^ο ήν δῆθεν δ φιλόσοφος εἶπε «τὸ σπουδάζειν ἐπὶ τοῖς δνόμαις». Τοιαῦτα ὅμως δὲν εἶπεν δ Πλάτων ἄλλα ἄλλο τι λέγει ἐν Πολιτ. 261e καὶ μίλιστα διάφορον, ήτοι «ἄν διαφυλάξῃς τὸ μὴ σπουδάζειν ἐπὶ τοῖς δνόμαις....»

Ἐν σελ. 132 ἀναγινώσκομεν τὸ παράδοξον δτὶ δ Δημόκριτος δὲν παρεδέχετο ψυχήν, δτὶ κατ^ο ἐκεῖνον «δλα εἶναι ἄψυχα». Ἄλλο δ Δημόκριτος ἐδίδασκε πολλά, πλεῖστα, περὶ ψυχῆς (δλόκληρον ψυχολογίαν). Αὕτος εἶναι δ εἰπὼν πλὴν ἄλλων δτὶ «ψυχὴ μὲν γὰρ τελεωτά τη σκήνεος μοχθηρήν δροῦσι». Καὶ ὅμως διδάσκει δ σοφὸς ἐκδότης δτὶ δ Δημόκριτος ήρνεῖτο τὴν ψυχήν !!

Κακῶς δ^ο ἐνταῦθα λέγεται δτὶ διὰ τοῦ «δεινοὺς» (245d) δ Πλάτων ὑπονοεῖ τὸν Δημόκριτον. Οὐχὶ τὸν Δημόκριτον ὑπονοεῖ ἄλλα τοὺς σοφιστὰς καὶ φίλοράς, ως ποιεῖ καὶ ἐν Θεαιτήτῳ (164 d). Οὗτοι ήσαν οἱ γνωστοὶ καὶ σύγχρονοι οἱ μὴ πιστεύοντες εἰς θεοὺς καὶ φυσικῷ τῷ λόγῳ εἰς θείαν ἐπίπνοιαν.

Ἐσφαλμένως καὶ κατωτέρω (σ. 134, 135) χαρακτηρίζονται τὰ ἀτομα τοῦ Δημοκρίτου ως «ἄψυχα». Ἀγνοεῖ δ σοφὸς ἐκδότης τὰς οητὰς περὶ τοῦ ἐναντίου μαρτυρίας τῶν παλαιῶν (πβ. Ἀριστοτ. περὶ ψυχῆς A 2, 403b 28. Πλουτ. περὶ ἀρεσκ. φιλοσ. 4 κά.).

Σελ. 154 «Τὰ ἀθάνατα ὅμως ζῶα, ποὺ ἐνώνουν μέσα τους αἰώνια τὴν ψυχὴ μὲ τὸ σῶμα, εἶναι στὸν Πλάτωνα τὰ οὐράνια σώματα». Τότε θὰ ἐπρεπε καὶ τὸ «πρῶτον ζῶον», περὶ οῦ λέγεται ἀνωτέρω καὶ καὶ δ^ο ἐδημιούργησεν δ Θεὸς τὸν κόσμον, θὰ ἐπρεπε νὰ ήτο ἀστρον.!

Ἐν σελ. 166 ἀναγινώσκομεν «Ο νοῦς λοιπὸν εἶναι τὸ φτέρωμα τῆς ψυ-

χῆς, ὁ νοῦς ὅχι ὁ τυπικὸς ἀλλ᾽ ὁ οὐσιαστικός, ἐκεῖνος ποὺ εἶναι ταυτόχρονα θέαση καὶ γνώση». Κατὰ ταῦτα ὁ νοῦς ταυτίζεται πρὸς τὸ «φτέρωμα τῆς ψυχῆς»!! Ἐάλλον εἶναι «φτέρωμα» καὶ ἄλλο «νοῦς» οὐδὲ πτεροῦται πᾶσα ψυχὴ ἀλλὰ «μόνη πτεροῦται ἡ τοῦ φιλοσόφου διάνυσσα» (Φαίδρ. 249c). Ἐκείτα δὲ ἡ διάκρισις τοῦ «τυπικοῦ» καὶ τοῦ «οὐσιαστικοῦ» δὲν εἶναι πλατωνικὴ ἀλλὰ φανταστική, ἐκ τοῦ ἀέρος ληφθεῖσα καὶ τῆς νοσηρᾶς φαντασίας. Βεβαίως πᾶσα ψυχὴ δύναται νὰ πτερωθῇ ἀλλὰ τὸ «δυνάμει εἶναι» δὲν ἀποτελεῖ τὴν οὐσίαν τινός. Διὸ καὶ ὅσα λέγονται ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς σελίδος 171 καὶ ἔξῆς εἶναι ὅλως πλημμελῆ.

Ἐν σελ. 207 ὁ Θεοδωρακόπουλος διηλεῖ περὶ ψυχῆς καὶ πνευματικῆς καταβολῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ἐάλλον δὲν γνωρίζει οὔτε «καταβολές» οὔτε «καταβολάδες» ἀλλὰ μόνον προύπαρξιν τῆς ψυχῆς. Ὅσα δὲν ἔνταῦθα λέγονται «περὶ φύσεως» ως δῆθεν πλατωνικά, εἶναι ἀποκυήματα φαντασίας ἢ ἔρανισματα ἐξ ἀλλων προανοούντων τὸν Πλάτωνα ἢ ὑπόβαλλόντων εἰς αὐτὸν ἴδιας γνώμας.

Σελ. 209 «Ο Πλάτων καταργεῖ τὸ θεσμὸν τοῦ κλειστοῦ (sic) γάμου καὶ τῆς κλειστῆς (sic) οἰκογένειας γιὰ τὸ ἀνώτατο στρῶμα τῶν πολιτῶν, γιὰ τοὺς φύλακες καὶ τὶς φυλάκτριες τῆς πολιτείας». Ἐάλλα ποῖος εἶναι ὁ «κλειστὸς» γάμος καὶ ποῖος ὁ «ἀκλειστος» ἢ «ἀνοικτός»; Ἐκείτα «οἱ φύλακες, οἱ φυλάκτριες τῆς πολιτείας» ἥσαν τὸ «ἄνω τα το στρῶμα τῆς πολιτείας»; Εἶναι δμως γνωστὸν δτι τὸ «ἀνώτατον στρῶμα», τὴν πρώτην δηλαδὴ τάξιν, κατεῖχον ἐν τῇ πλατωνικῇ πολιτείᾳ οἱ ἀρχοντες καὶ σοφοὶ (Πολ. 428c, 433 ἔξ. Πολιτ. 294a ἔξ., 297a ἔξ.). Ἐάλλον σοφὸς ἐκδότης ἐκδιώκει τοὺς φιλοσόφους (ἔτσι θέλει) καὶ εἰς τὴν θέσιν αὐτῶν, ἥτοι τὴν πρώτην, ἐγκαθιδρύει τοὺς «φύλακες καὶ τὶς φυλάκτριες». Καὶ ὅσα δὲ λέγονται ἐν συνεχείᾳ, εἶναι ἀτοπα· διότι τίνα σχέσιν ἔχει «ὁ θεσμὸς τῆς παιδεραστίας» πρὸς τὸ «ἀντικειμενικὸν πνεῦμα τῆς πολιτείας»; Μήπως οἱ παιδερασταὶ ἥσαν ἀντιπρόσωποι τῆς πολιτείας καὶ ἐπίσημοι φορεῖς τῆς ἀγωγῆς;

Ἐάλλον ἀρκοῦσι ταῦτα πρὸς τὸ παρόν. Ἐάλλως καὶ ταῦτα εἶναι μικρὰ «πτασματα» ἐν σχέσει πρὸς τὰ δεινὰ παρερμηνεύματα, εἰς ἃ νῦν μεταβαίνομεν.

Γ. ΠΑΡΑΝΟΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΕΡΜΗΝΕΙΑΙ

Πρὸιν δμως γίνῃ λόγος περὶ τῶν ἐρμηνευμάτων καὶ τῶν παρερμηνευμάτων τοῦ κειμένου τοῦ πλατωνικοῦ Φαίδρου, νομίζω ἀναγκαῖον νὰ εἴπω περὶ ὅλης τινῶν χωρίων, ἀτινα δὲν ἀνήκουσι μὲν εἰς τὸν διάλογον τοῦτον ἀλλὰ κατὰ τύχην μνημονεύονται ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Θεοδωρακοπούλου καὶ ἐρμηνεύονται.

Ἐν σελ. 21 μνημονεύεται τὸ εἰς τὸν Δίωνα ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Πλάτωνος παραδιδόμενον ἐπίγραμμα· «Δάκρυα μὲν Ἐκάβῃ τε καὶ Ἰλιάδεσι γυναιξὶ μοῖραι ἐπέκλωσαν δή ποτε γεινομέναις σοὶ δέ, Δίων, ρέειντι καλῶν ἐπινίκιον ἔργων δαίμονες εὑρεῖας ἐλπίδας ἔξέχεαν...». Τοῦτο ὁ Θεοδωρακόπουλος μεταφράζει ὡδε· «Δάκρυα στὴν Ἐκάβῃ καὶ στὶς γυναικες τοῦ Ἰλίου, δταν γεννηθῆκανε ἐκλωθεῖσι οἱ Μοῖρες. Σὲ σένα δμως, Δίων, ποὺ κατώρθωσες τὸν ἐπινίκιο τῶν δμορφῶν ἔργων, οἱ δαίμονες ἔχουναν ἐλπίδες μεγάλες...» Παραλειπων τὰ

ἄλλα (ἀπόδοσιν τῶν ἀιορίστων «ἔ πέ κ λ ω σ α ν» καὶ «ἔ ξ ἐ χ ε α ν» διὰ παρατατικῶν) ὃς ἐπουσιώδη καὶ ἀσήμαντα παρατηρῶ ὅτι ὁ μεταφράστης παρενόησε παντελῶς τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐπιγράμματος, ἀφοῦ ποιεῖ τὸν Πλάτωνα λέγοντα ὃ λ ω σ τ ἀ ἐ ν α ν τ ἵ α ἐ κείνων, ἀτινα πράγματι λέγει. Διότι δὲν ἔννοεῖ ὁ φιλόσοφος ὅτι αἱ Μοῖραι «ἔ χ υ ν α ν ἐ λ πί δες μεγάλες» εἰς τὸν Δίωνα, ἥτοι παρεῖχον εἰς αὐτὸν ἀφθόνους ἐλπίδας περὶ ἐπικειμένης δῆθεν ἐπιτυχίας μεγάλου τινὸς σκοποῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ πᾶν τουναντίον, ὅτι ἐ μ α τ α ἰ ω σ α ν δηλαδὴ τὰς εὑρείας ἐλπίδας του ὃς πρὸς τὰς φιλοδόξους βλέψεις του. Ἀγνοεῖ ὁ σοφὸς ἐρμηνευτὴς ὅτι τὸ «ἔ κ χ ἐ ω» σημαίνει χύνω ἐξ ω, ἀδειάζω, καὶ εἶτα (κατὰ μεταφοράν, ὃς ἔνταῦθα) μ α τ α ῥ ω ν ω¹. Προσέτι ἡ ἀπόδοσις τῆς φράσεως τοῦ ἐπιγράμματος «ο ἐ ξ α ν τ ἵ κ α λ ὑ ν ἐ π i ν ἵ κ i o ν ἐ ζ ο γ ω ν» διὰ τῆς «κατώρθωσες τὸν ἐπινίκιον τῶν ὅμορφων ἔργων» εἶναι ἐσφαλμένη, διότι εἰς τὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν ἢ φράσις αὕτη οὐδὲν λέγει. Τί σημαίνει καὶ ποῦ λέγεται «κατώρθωσες τὸν ἐπινίκιο τῶν ὅμορφων ἔργων»; Λέγει ὅμως πολλὰ ἢ φράσις εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν. Διότι ὁ φιλόσοφος θέλει νὰ εἴπῃ περὶ τοῦ Δίωνος ὅτι «ἔρθεξε καλὺν ἔργα», δηλαδὴ «ἔξετέλεσεν, ἥγαγεν εἰς πέρας ἔργα δραῖα καὶ μεγάλα» καὶ ἔνεκу τούτων ἐπέτυχεν ἢ ἔξησφάλισεν εἰς ἔαυτὸν τὸν «ἐπινίκιον» (ῦμνον). Αὕτη εἶναι ἡ ἀκοιθῆσις ἔννοια τῆς φράσεως καὶ οὕτω πρέπει νὰ ἐρμηνευθῇ αὕτη. Ἐκτὸς ἐὰν ὁ Θεοδωρακόπουλος θέλῃ νὰ προσφέρῃ εἰς ἔαυτὸν πλὴν τῆς τοῦ . . φιλοσόφου φιλολόγου καὶ τὴν ἴδιότητα τοῦ ποιητοῦ, ὅτε θὰ ἡδιάνατο βεβαίως νὰ εἴπῃ ὅτι μεταφράζει κατὰ «ποιητικὴν ἀδειαν», ἢ poetische Lizenz, ὃς θὰ ἔλεγον οἱ Γερμανοί, ὃν ἴχνεύει δουλικῶς τὰ βήματα καὶ τιμῷ πέρα τοῦ δέοντος τὰ ἔργα.

Ἐν τῇ αὐτῇ σελίδᾳ μνημονεύεται καὶ ἄλλο ἐπίγραμμα: «Ἄ σ τ ἐ ο α σ ε ἵ σ α θ ο ε ἵ ε ἀ σ τ ἱ ο ἐ μ ὄ σ· ε ἕ θ ε γ ε ν ο ἵ μ α ν ο ὑ ο α ν ὄ σ, ὃς πολλοῖς ὅμμασιν εἰς σὲ β λ ἐ π ω». Ἐνταῦθα ὁ ἐπιζῶν φίλος λέγει εἰς ἀποθανόντα φίλον «Ἄστέρι μου, κοιτάζεις τοὺς ἀστέρας· εἴθε νὰ γίνω οὐρανός, ὅστε νὰ δύναμαι νὰ σὲ κοιτάζω μὲ πολλὰ μάτια». Τὸ περικαλλὲς τοῦτο καὶ ἀπλοῦν ἐπίγραμμά ὁ Θεοδωρακόπουλος μὴ νοήσας μεταφράζει· «Ἄχ, νὰ ήμουν οὐρανός, ποὺ κοιτάζει μὲ χίλια μάτια ἐδῶ κάτω σ' ἔσενα»!! Ἄλλὰ διατὶ τὰ πολλὰ (πολλοῖς ὅμμασιν) ἐγένοντο χίλια²; Καὶ διατὶ τὸ πρῶτον πρόσωπον («βλέπω») μεταφράζει εἰς τρίτον (κοιτάζει); Διότι ὁ σοφὸς ἐκδότης δὲν μεταφράζει τὸ ἄλλως πολὺ ἀπλοῦν Ἑλληνικὸν κείμενον ἀλλὰ τὴν γερμανικὴν μετάφρασιν αὐτοῦ, ἥτις ὅμολογουμένως εἶναι λίαν ἀστοχος. Ἰδοὺ αὕτη· «a c h, wenn ich doch der Himmel wäre, der mit τα u s e n d Augen auf dich niederschaut»!!³. Πᾶν σχόλιον περιττόν.

Ἐν σελ. 16 λέγεται· «Γενικὰ ὁ διάλογος εἶναι «μία γένεσις εἰς ο ὑ σί α ν» . . . μία ἀγωγὴ ἀπὸ τὴν πλάνη πρὸς τὴν ἀλήθεια». Εἶναι παράδοξος ἡ ἐρμηνεία τοῦ «γένεσις εἰς οὐσίαν» (ὅπερ κείται ἐν τῷ πλατωνικῷ Φιλήβῳ 26d) ὃς δηλοῦντος δῆθεν μετάβασιν «ἀπὸ τὴν πλάνην πρὸς τὴν ἀλήθεια». ὅσει ἡ «γεγενένη μένη οὐσία» (διότι αὐτὸ σημαίνει τὸ «γένεσις εἰς οὐσίαν»), τουτέστι τὸ ὄρισμένον ὅν, εἶναι κατὰ τὸν Πλάτωνα ἡ ἀλήθεια!! Εἶναι προφανῆς

¹ Πβ. καὶ Γρ. Βερναρδάκην ἐν λ. ἐ κ χ ἐ ω, ὅπου καὶ ἐρμηνεύεται ἀριστα τὸ χωρίον.

² Διὰ τούτου ὁ Θεοδωρακόπουλος εἰσάγει καὶ ἄλλον γερμανισμὸν παρά τούς ἀνωτέρω μνημονευθέντας. Διότι οἱ Γερμανοὶ τὸ πολλοὶ ἐν τῇ ἔννοιᾳ μεγάλους ἀριθμοῦ, τοῦ συνήθους παρὰ τοῖς ἀρχαίοις μ υ ρ ἵ ο i, ἀποδίδουσι διὰ τοῦ tausend.

³ Ul. Wilamowitz, Platon 1,457.

ἡ παρανόησις τῆς σημασίας τοῦ «τρίτου εἶδους», ὅπερ μετὰ τοῦ «ἀπειρού», τοῦ «πέρατος» καὶ τῆς «αἰτίας τῆς μείζεως» συναποτελεῖ τὸ σύνολον τῶν ὄντων.⁹ Η «γένεσις εἰς οὐσίαν», ἡ, ως ἄλλως λέγεται, «τὸ τούτων ἔκγονον» (26d), δὲν σημαίνει (ώς φαντάζεται ἀφελῶς ὁ νέος ἐκδότης τοῦ Φαίδρου) τὴν μετάβασιν εἰς τὴν ἀλήθην (sic) ἄλλον ἀπλῶς τὴν «γεγενημένην οὐσίαν», ἥτοι τὸ ὀρισμένον ὄν, ὃ, τι δηλονότι προκύπτει ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ «πέρατος» ἐπὶ τὸ «ἀπειρον». Εἶναι λυπηρὸν νὰ παρανοῶνται καὶ διαστρέφονται θεμελιώδεις ἔννοιαι τῆς πλατωνικῆς φιλοσοφίας καὶ μάλιστα ὑπὸ ἀνθρώπου ἀξιοῦντος ὃτι εἶναι πλατωνιστής. ¹⁰ Άλλὰ δὲν συνεβούλευετο τούλαχιστον τὸν νεοκαντιανὸν Natorp, ὅστις ἐν τῷ ἔργῳ «Platos Ideenlehre» (σ. 327) ἐρμηνεύει τὸ «Werden zum Sein», τουτέστι τὸ «γένεσις εἰς οὐσίαν», ως «Zusammentritt von Unbestimmtheit und Bestimmung»;

¹¹ **Άλλὰ θὰ μάθωμεν καὶ ἄλλα παράδοξα·** ἀκούσατε: τὸ πολυθρύλητον «ἄει α τὰ τὰ ὑπὸ τὰ ὄντα» τοῦ Πλάτωνος (Τίμ. 28a κἄ.) ἐρμηνεύει διὰ τοῦ «πάντα ἵστο μὲ τὸν ἔαυτό του» (σελ. 130), ωσεὶ ἡ «Ιδέα» ἥτο ποσότης καὶ Ισότης. Καὶ δῆλον κατωτέρω τὸ «ὅν τως οὐδὲ ποτε ὄν» ἐρμηνεύεται «ὅτι γίνεται χωρὶς ποτὲ νὰ φθάσῃ στὸ εἶναι»! (σ. 131).

¹² **Ἐν Μένωνι 76c** ὁ Σωκράτης λέγει «καὶ ἀμφα ἐμοῦ τὸ σως κατέγνωκας, ὃ τι εἴμι λὴ ττων τῶν καλῶν», ἥτοι ἔχεις ἴσως καλῶς ἀντιληφθῆναι περὶ ἐμοῦ, διὰ εἰμαι κατώτερος τῶν ὀραίων, δηλαδὴ ἔχω ἀδυναμίαν εἰς τοὺς ὀραῖους καὶ ὑποχωρῶ εἰς αὐτοὺς (Πβ. Πρωτ. 353c, Νομ. 635d κἄ.). ¹³ Άλλος δὲ κ. Θεοδωρακόπουλος τὸ «ἥττων» μεταφράζει διὰ τοῦ ἀναξιώτερος! (σ. 22).

¹⁴ **Ἐν Συμποσ. 210a** λέγεται «τὰ δὲ τέλεια καὶ ἐποπτικά... οὐκ οἴδε εἰ οἴστε τοῦ ὄντος». Ο ἐκδότης μας μεταφράζει «στὰ τέλεια ὅμως καὶ ἐποπτικά... δὲν ξέρω μὲν τὰ μπορέσῃς νὰ εἰσέλθης». ¹⁵ Άλλὰ τί θὰ ἐννοήσῃ τις διὰ τοῦ «τὰ τέλεια καὶ ἐποπτικά;» Σαφηνίζεται τὸ κείμενον ἡ ἐπισκοτίζεται; Δὲν συνεβούλευετο ὁ εὐλογημένος τούλαχιστον ἐνταῦθα τὸν μακαρίτην Συκουτρῆν;

¹⁶ **Ἐν σελ. 172** ἐρμηνεύων ὁ ἐκδότης τοῦ Φαίδρου τὰ ἐν Πολιτ. 532a λεγόμενα παρατηρεῖ «Καὶ δὲν παύει (ὁ θρωνούσας) πρὸ τοῦ νὰ καταλάβῃ «αὐτὸ δὲ στιν», δηλαδὴ τὴν ἔννοια!» ¹⁷ Άλλὰ πάντες γινώσκουσιν ὃτι ὁ δρός οὗτος, ως καὶ ἄλλοι πολλοί, δηλοῦ τὴν ¹⁸ Ιδέαν ἄλλο ὅμως εἶναι, καὶ μάλιστα πολὺ διάφορον, ἡ ἔννοια καὶ ἄλλο ἡ ἔννοια. ¹⁹ Η ἔννοια εἶναι τι ὑποκειμενικόν, γέννημα τῆς ψυχῆς, ἐνῷ ἡ ἔννοια (ἐκάστη Ιδέα) εἶναι τι ἀντικειμενικόν, ὑπάρχει δηλαδὴ καθ' ἔαυτὴν καὶ ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τοῦ ὑποκειμένου. ²⁰ Ο συγχέων καὶ παρανοῶν αὐτὰς ταύτας τὰς στοιχειώδεις καὶ θεμελιώδεις ἀρχὰς τῆς πλατωνικῆς φιλοσοφίας, πῶς δύναται νὰ εἰσχωρήσῃ βαθύτερον εἰς αὐτὴν καὶ μάλιστα πόθεν λαμβάνει τὸ θάρρος νὰ προβάλλῃ ἔαυτὸν ὡς πλατωνιστήν;

²¹ **Ἐν Συμποσίῳ 218c** λέγει ὁ Σωκράτης εἰς τὸν ²² Αλκιβιάδην «ἀμήχανόν τοι καλλονές δρώης δὲν ἔντε μοι». Καὶ ὁ ἐκδότης μεταφράζει «θὰ βλέπεις τότε μέσα μου ἔνα ἀπερίγραπτο κάλλος». ²³ Ωστε τώρα δὲν βλέπει; Πᾶς τις ὅμως γινώσκων καὶ στοιχειωδῶς τὴν ἀρχὰν ²⁴ Ελληνικὴν θὰ μετέφραζεν «ἴσως βλέπεις μέσα μου...» ἡ καὶ ἄλλως «δύνασαι (τώρα) βλέπαις νὰ ἰδῃς μέσα μου...».

²⁵ **Ἐν Νόμ. 645a** λέγει ὁ Αιθηναῖος, ὃτι, ἐπειδὴ ὁ λογισμὸς (ὄχι ὁ νόμος, ως

κακῶς λέγει ὁ Θεοδωρακ.) εἶναι καλὸς καὶ μαλακὸς καὶ οὐχὶ βίαιος «δεῖσθαι οὐ πηρετῶν αὐτοῦ τὴν ἀγωγὴν, δπως...», τουτέστιν ἡ ἀγωγὴ αὐτοῦ (ἡ καθοδήγησις αὐτοῦ). ἔχει χρείαν ὑπηρετῶν, δπως.... Ἀλλ ὁ ἐκδότης μας παρανοήσας μεταφράζει: «χρειάζεται (ὁ νόμος) κάποιον ποὺ νὰ ὑποβοηθήσῃ τὴν ἀγωγὴν, τὴν ὅδηγίαν του...»! Ἐξέλαβε δηλαδὴ τὸ «ἀγωγὴν» ὡς ἀντικείμενον, ἐνῷ εἶναι ὑποκείμενον. Τὸ δοῦλον νόμομα εἶναι: «ἡ ἀγωγὴ τοῦ λογισμοῦ ἔχει χρείαν ὑπηρετῶν...» ὁ δὲ Θεοδωρακ. διαστρέφων λέγει «ὁ νόμος χρειάζεται κάποιον νὰ ὑποβοηθήσῃ τὴν ἀγωγὴν». Ἀλλα δηλαδὴ ἀντὸς ἄλλων παρανοήσις πλήρης καὶ παντελῆς διαστροφή

Καὶ τὸ ἐφεξῆς χωρίον: «καὶ δτι πόλιν καὶ ἴδιωτην, τὸν μὲν λόγον ἀληθῆ λαβόντα ἐν ἕαυτῷ περὶ τῶν ἐλέξεων τούτων τούτῳ τούτῳ γνόντος ταῦτα λόγον παραλαβοῦσαν, νόμον θεμένην, αὗτῇ τε δμιλεῖν καὶ ταῖς ἀλλαις πόλεσιν» καὶ τὸ χωρίον τοῦτο ἐρμηνεύεται κατὰ τρόπον ἀδιανόητον ὡς ἔξῆς «Ἐπίσης ὁ λόγος, ποὺ εἰπώθηκε πρὸς τὴν πόλην καὶ τὸν κατεῖλαν ἀνθρωπο, δτι δηλαδὴ σχετικὰ μὲ τὶς ἐλκτικὲς αὐτὲς δυνάμεις, ὁ καθένας πρέπει νὰ ἀκολουθῇ τὴν λογικὴν δύναμην καὶ νὰ ζῇ σύμφωνα μ ἀντήν, ἡ πολιτεία δημοσις, εἴτε ἔλαβε τὸ λόγο, τὸ νόμο (sic) ἀπὸ τοὺς θεούς, εἴτε ἀπὸ κανέναν ἀνθρωπο, ποὺ εἶχε γνώση, αὐτὸν νὰ τὸν θέτῃ νόμον καὶ νὰ ωθηθῇ τὴν ζωὴν καὶ μέσα της καὶ πρὸς τὶς ἄλλες πολιτείες σύμφωνα μ ἀντόν». Ταῦτα δημοσιεῖναι ἀσυνάρτητα καὶ ἐντελῶς ἀκατάληπτα καὶ παρέχουσι διεστραμμένον τὸ ἀρχαῖον κείμενον. Ἡ ἐρμηνεία εἶναι ἡ ἔξῆς. Καὶ σαφέστερον θὰ γίνη τὸ ἀφορῶν εἰς τὴν πόλιν καὶ τὸν ἴδιωτην, δτι δηλαδὴ ὁ μὲν ἴδιωτης πρέπει ἀφοῦ λάβῃ ἐπίγνωσιν καὶ σαφῇ ἔννοιαν τῶν ἐλέξεων τούτων νὰ ζῇ ἔχων ὡς ὅδηγὸν ταύτην, ἡ δὲ πόλις (πρέπει), ἀφοῦ λάβῃ ἡ παρά τινος τῶν θεῶν ἡ παρ ἀνθρώπου εἰδίμονος ἀκριβῆ ἔννοιαν καὶ (ἀφοῦ) καταστήσῃ ταύτην νόμον, πρέπει νὰ συμπεριφέρεται κατ ἀντὸν καὶ εἰς τὰς ἔσωτερικὰς καὶ εἰς τὰς ἔξωτερικὰς σχέσεις της.

Καὶ νῦν ἀς ἔλθωμεν εἰς τὸν Φαιδρον καὶ τὴν ἐρμηνείαν αὐτοῦ. Τὸ ἐν τῇ ἀρχῇ (227a) τοῦ διαλόγου φερόμενον δρόμον εἶρμηνεύει ὁ Θεοδωρ. ὡς τόπον «ὅπου τρέχουν οἱ νέοι» κατὰ τὸν Ἐρμέαν. Ἀλλ ἡ ἐρμηνεία αὗτη εἶναι ἀτελῆς· διότι δρόμοι εἶναι διάδρομοι ἐστεγασμένοι («κατάστεγος δρόμος» Πλάτ. Εὐθύδ. 273a), χρησιμεύοντες δχι μόνον εἰς τρέξιμον ἀλλὰ καὶ εἰς περίπατον. Πρὸς τούτους ἀντιτάσσονται αἱ ὁδοί, αἵτινες εἶναι ἀνοικταί, δπου βεβαίως ὁ ἀηρ εἶναι καθαρότερος καὶ ὁ περίπατος τερπνότερος καὶ ἀνετώτερος.

Γενικῶς ἐνταῦθα σημειῶ δτι ὁ μεταφράστης καταλείπει κατὰ κανόνα ἀνερμηνεύτους τοὺς συνδέσμους. Καὶ δημοσις ἡ δύναμις αὐτῶν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ εἶναι, ὡς γνωστόν, μεγίστη. Ἀς μὴ ἐκπλαγῇ λοιπὸν ὁ ἀναγνώστης βλέπων ἐν ἀρχῇ τοῦ κειμένου ἀνερμηνεύτα τὸ γάρ καὶ τὸ οὖν.

227c Γέγραψε γάρ δὴ ὁ Λυσίας πειρώμενόν τινα τῶν καλῶν, οὐχ ὑπ ἐραστοῦ δέ ἀλλ ἀντὸ δὴ τοῦτο καὶ κεκόμψευται, . . . Τοῦτο δὲν μεταφράζεται ἀλλὰ παραφράζεται ὥδε: «Ο Λυσίας λοιπὸν ἔγραψε ἔνα λόγο, ὃντος ἐελογιάζεται κάποιος ἀπὸ τοὺς δημορφους, καὶ μάλιστα δχι ἀπὸ τὸν ἐραστή καὶ αὐτὸ δὰ εἶναι τὸ καύχημα τοῦ». Ἐνταῦθα μεταφράζεται ὁ C. Ritter (σ. 29). «Lysias hat nämlich eine Schrift verfasst, in der einer schöner Knabe verlockt wird, aber nicht von einem der in ihn verliebt ist, gerade

das hat er so fein gemacht». Παρενόησεν δύναμις διαφράστης τὴν σημασίαν τοῦ «machen fein», δύποδεν σημαίνει «εἶναι καύχημα» ἀλλ᾽ ἀκριβῶς διτι εἰλεγον οἱ ἀρχαῖοι "Ελληνες καὶ οἱ ψεύται, τουτέστι χαριεντολογῶ, ἀστειεύομαι. Ποῦ λοιπὸν εὑρέθη τὸ «καύχημα»; "Αν τις ἀναγνώσῃ τὰς γενομένας Ἑλληνικὰς μεταφράσεις τοῦ Φαίδρου, θὰ πεισθῇ διτι αὗται εἶναι ἀπείρως τελειότεραι τῆς νέας τοῦ κ. Θεοδωρακοπούλου. Καὶ τὸ προκείμενον δὲ χωρίον ἔκειναι ἐρμηνεύουσι καλῶς.

Ολίγῳ κατωτέρῳ (227d) ἐὰν βαδίζων ποιῆταν περίπατον πατον Μεγαράς καὶ πολὺ πολὺ εἰφθῶ = «κι ἀν βαδίζοντας κάνης τὸν περίπατον ὡς τὰ Μέγαρα κι ἀν πᾶς ὡς τὸ τεῖχος καὶ ξαναγυρίσῃς, δὲν θὰ λείψω ἀπὸ τὸ πλάτι σου». Ο ἐκδότης νομίζει διτι πρόκειται περὶ δρομέως, διτις θὰ δρμηθῇ ἀπό τινος σημείου τῶν Ἀθηνῶν, θὰ φθάσῃ (θὰ πάγ) μέχρι τοῦ τείχους τῆς πόλεως καὶ θὰ ἐπανέλθῃ (θὰ ξαναγυρίσῃ) εἰς ἔκεινο. Πλανᾶται δύναμις δὲν δηλοῦται τοιοῦτος δρομεύς ἀλλὰ πολὺ δυνατότερος, διότι ἐπιχειρεῖ περίπατον εἰς Μέγαρα, ἐπιστρέφει ἐκ Μεγάρων πρὸς τὰς Ἀθήνας καὶ φθάνει μέχρι τῶν τειχῶν, ἀφοῦ δὲ φθάσῃ ἐκεῖ (πρὸς βὰς τῷ τείχει), πάλιν φεύγει εἰς Μέγαρα. Βλέπει τις ἐνταῦθα τὴν δεινὴν παρανόησιν.

228a πολλοῦ γε δέ ω = «μοῦ λείπει ἥ δύναμι». Οὕτω μεταφράζεται τὸ τοῦ Ritter «Da fehlt viel» (σ. 30). Ἀλλὰ τὸ ἀκριβές, ὡς γινώσκουσι πάντες, εἶναι πολὺ ἀπέχω, εἶμαι πολὺ μακρὰν (ἀπὸ τοῦ νὰ ἔχω τὴν ἴκανότητα).

228b καὶ τοῦτο δρῶν... = «Καὶ παλεύοντας μὲν αὐτό!... Ωστε τὸ δρῶ σημαίνει «παλεύω»;

Ολίγῳ κατωτέρῳ «ἐπορεύετο δὲ ἐκ τὸς τείχους, ἵνα μελετᾷ τῷ ηγετῷ» = «Καὶ τώρα ἐπήγαινε ἔξω ἀπὸ τὸ τεῖχος, γιὰ νὰ τὸν ἐν τυπώσῃ πιὰ μέσα τον». Λίγη εἶναι ἐκφραστική εἰς τοὺς "Ελληνας, οἶκεία δὲ εἰς τοὺς Γερμανοὺς" εἶναι διγλαδή μετάφραστις δχι τοῦ "Ελληνικοῦ κειμένου ἀλλὰ τῆς γερμανικῆς μεταφράσεως τοῦ Ritter, γράφοντος «um sie übend sich einzuprängen» (σ. 30,31). "Λν δύναμις σοφὸς ἐκδότης μετέφραζε τὸ "Ελληνικὸν κείμενον, θὰ ἔγραψεν «ἴνα ἑξασκηθῇ εἰς τὸν λόγον».

228c ἐκκέκρουνας με ἐλπίδος, δὲ Σώκρατες = «Μοῦ ἀρπάζει τὴν ἐλπίδα ποὺ είχα, Σωκράτη...». Οὔδεις ποτε "Ελλην είπεν «ἀρπάζω τὴν ἐλπίδα τινός», ἀλλὰ «διαψεύδω, ματαιώνω τὴν ἐλπίδα τινός». Ναί· ἀλλ' ἥ γερμανικὴ μετάφραστις – ήτις μεταφράζεται ἀντὶ τοῦ "Ελληνικοῦ κειμένου – λέγει «Du hast mir die Hoffnung gegeben» (σ. 31). Οὕτω διὰ τῆς μεταφράσεως τῶν ξένων μεταφράσεων τῶν "Ελληνικῶν κειμένων εἰσάγονται εἰς τὴν γλῶσσαν ήμῶν παντοῖοι ξενισμοί.

229b προάγοις ἀν = «Εμπρὸς λοιπὸν». Η ἀπόδοσις εἶναι πολὺ τραχεῖα καὶ ἀπότομος, ἀπέχουσα πολὺ τῆς ἀττικῆς χάριτος καὶ λεπτότητος, ἥν ἔνέχει ἥ εὐκτικὴ μετὰ τοῦ ἀντὶ τὸ προάγοις ἀν θὰ ἐρμηνευθῇ «δύνασαι νὰ προχωρῆς» ἥ «προχώρει, παρακαλῶ».

229c εἴτα σοφίζομενος φαίγην... = «καὶ θὰ σοφιζέμενα καὶ θὰ ἔλεγα...». Κάκιστα τὸ σοφίζομαι μεταφέρεται ἀμετάβλητον ἐν τῇ μεταφράσει, διότι ἔχει ἀλλην σημασίαν, διάφορον τῆς συγήθους. "Η δρυθή ἐρμηνεία εἶναι «ἔπειτα δρόθοι γιακώς κρίνων θὰ ἔλεγον δτα...».